

„Gospodarska priloga“

priložena od

štajerskega gospodarskega društva.

L. 1883.

13. maja,

Štev. 8.

Darilo v kmetijstvene namene.

Večletni od centralnega odbora domače kmetijske družbe gospod P. Udarih Prach župnik v Šmarji v Mürški dolini dal nam je tisoč goldinarjev sreberne rente z namenom, da naj se obračajo obresti tega kapitala v poboljšanje kmetijstva, oziraje se posebno na poboljšanje reje domačih govedinskih plemen. S tim izrekamo visokočastemu gospodu preserčno hvalo.

Gralec, 23. aprila 1883.

Centralni odbor štajerske kmetijske družbe.

Govedina kuga v Padvi popolnoma zaterta.

Kakor poroča Kranjsko c. k. detelno glavarstvo je goveja kuga v Padvi v Koroškem okraju popolnoma pojenjala, toraj je celo Kranjsko prosto goveje kuge.

Prepoved goniti ali prevaževati skoz Štajersko naznanena 21. marca t. l. je toraj ob veljavno dovoljeno je obertništvo z vso v § 1 postave zoper govejo kugo od 29. februarja 1880 imenovano živino in z vsemi od živine prihajočimi rečmi.

Gralec, 12. aprila 1883.

C. k. štaj. namestništvo.

Je li dobro sadna drevesa porezati pri presajevanju?

Pod naslovom: „Kmetje, gojite sadna drevesa!“ čital sem članek, ki priča o posebnem znanstvu sadje-reje, o veliki skušnji, in je gotovo vsega posnemanja vreden. Če bi tu govoril nekaj takega, kar se ne strinja s tim člankom, mi ni ovirati temu članku temveč pozvediti kaj je dobro; in sicer pravi ta članek: „Prav velikokrat se nahaja de se pri naravi sadnih vertov mlada drevesca ne porežejo po verhu ne pri presajenji, ne pozneje.“ Tega pravila sem se deržal mnogo let, da se namrec morajo drevesca pri presajenji po verhu dobro porezati, dobil sem od različnih strani, od privatnih in od sadorejskih učilnic mladih drevesc, ktera so bila vsakokrat prav zlo porezana; to priča, da se obče ravnavo po gori imenovanem pravilu.

Sedaj pak so začeli delati temu ravno nasproti.

Izverstni učenjaki sadjereje, n. pr. dobro skušen gospod doktor Hafner, odsvetujejo porezovati mlada drevesca pri verhu. Od sadno- in vinorejne deželne učilnice dobil sem letos vsa drevesca neporezana, in ravno imam pred saboj bukve v kterih je pisano: „Navadno se porežejo rastlinkam verhovi do treh ali četrh pobkov, mnogoverstne skušnje pa so dokazale, da to ravnanje ni dobro, da je veliko boljše drevesca porezati po verhu le prav malo, ali čisto nič ne. Verh se sicer poreže, pa še le eno leto po presajenji. Vsebh, ki se s tim doseže, je: 1. Zgornji pobki začnejo rasti vedno popred kakor zdolnji, in drevesce začne po tem tudi hitreje korenine poganjati; 2. obrani se mnogo redilnega soka, drevescu ki je že v verhovih vejicah; 3. mlado drevesce ne dobi toliko ran; 4. Če se poreže drevesce prihodno leto gotovo poganjajo popki pod odrezano vejico, kar se ne zgodi, če se drevesce poreže pri presajenji.“

Veselilo bi me, če bi s temi versticami učenjakom in skušenim dal priložnost nam pokazati pravo pot.

Šentjur pri južni železnici.

Doktor Ipavic.

Poročilo iz kmetov.

Spielfeld, 16. aprila 1883. Kako ugodna je lega našega kraja za živinske sejme, nam kaže očitno današnji živinski somenj, pri kterem se je doglalo 621 pitanih govedin med temi izverstno pitani voli; od dognanih prodali ste se dve tretini.

Cena je bila visoka posebno brejim kravam in pitanim volom. Več skupaj (60 živine) prodanih je bilo na Avstrijskano, nar bolj pitane vole kupili pak so Mariborski kupčevalci.

Posebnemu trudu gospoda A. Schallhammer-a mesarja v Spielfeldu zahvaliti se moramo, da inamo pri nas živinske sejme, in posebno, da se tako dobro izplačajo.

Slovengradec, 25. aprila 1883. O neugodnem vremenu pretekle jeseni v našem kraji ni treba govoriti, ker po celi Avstriji bilo je neugodno mokro vreme z redkimi izjemami. Akoravno pa je jesen

prav slabo kazala, gre kmetovalec sedaj z veseljem na polje, ker zimsko žito zeleni in se zarašča, da ni lansko leto tega nikdo upal.

Spomladansko žito se je pak sejalo pozno, ker bilo je mogoče večinoma sejati ga še le drugo polovico tekočega meseca; ravno tako godilo se je krompirju.

Marsikteremu kmetu iz naše okolice ne bo še znano, da so začeli naši kmetovalci pozimski ječmen sejati z dobrim pridom še le spomladi, ker prav dobro žetev so imeli, in bati se jim ni bilo treba, da bi ječmen pozebel.

Tako sejanje spomladi se verši na sledni način: Ječmem, kterega so namenili za setev, namočijo po zimi, ko je še zelo mraz in ga pustijo zmerzniti. To zmerzno seme se poseje spomladi, in pravi jo naši kmetovalci, da jim donaja dobrega pridelka. Na ta način se obvaruje žito pred popolnem pozabljenjem, ker čez zimo še ni bilo sejano, in ni kalilo.

Veseliti mora vsacega viditi, kako se trudijo kmetje, dobiti na posodo brano za mah odpraviti po travnikih od tukajšne podružnice, to je veselo znamenje, da kmet začne tudi misliti, in da mu gre v glavo prid, kterega nam donajajo kmetijske mašine (strogi).

B — e.

Iz Pesnice pri južni železnici 24. aprila 1883. Iz Pesniške okolice pri južni železnici poročati se da o stanju setev nasledno: Jesenska pšenica raste tako dobro, da smemo upati vkljub hudemu mrazu dobrega pridelka; jesenska reč pa ne bo dala nič, če smemo soditi po sedanjem stanju. Pozimski ječmen slabo stoji. Spomladanska pšenica, spomladanski ječmen in oves kažejo dobro, in dali bodo, če jim bo vreme pozneje ugodno, prav dobro žetev.

Detelja, ktera se bo letos kosila, je prav lepo zaraščena, krompir in repa sta večinoma posajena in posejana.

Sadne drevesa do sedaj še nimajo ne listja ne cvetja; in kakor je viditi jablane letos ne bode veliko ali prav malo cvetle.

Trava po vertih in travnikih zavoljo neugodnega merzlega vremena le pravo počasno raste, akoravno je že željno pričakujemo za kerno živini, ker suha piča je v velikih krajih že do zadnjega porabljena; in nastanja pomanjkanje kreme za živino.

Vinska terta še ni pognala, pa je vendar že večidel vinogradov prekopanih.

Za koruzo se polje gnoji in obdelava, na nekterih krajih je že nasajena.

J. Wacek.

Delovanje štaj. kmetijske družbe.

Obraznava centralnega odbora.

Skrajšani zapisnik seje od 3. aprila 1883.

1. Šelami pri mali nedelji, v Pletroviču, pri sv. Jederti pri Laškem, p i sv. Kungerti in v Fürstenfeldu dale so se za šolske verte po njihovih prošnjah deloma sadjeve peške, deloma necepljena, deloma capljena sadna drevesa; in podpirala se je

prošnja cesarjevič Rudolfovega sadjerejnega društva spodno Štajerskega v Sentjurji za večletno deržavno podporo poslano ministerstvu poljedelstva.

Ker je dovolilo poljedelno ministerstvu podpore iz deržavnih pripomočkov za leto 1884, sestavilo se je, kam se dajo po vrednosti in potrebi te podpore

3. Ker sta prošila dva okraja gornega Štajerskega, da bi smela imeti okrajne razstave, sklenilo se je dovoliti le nekterim odločenim krajem takih razstav, oziraje se na težavna pota do nekterih krajev, kjer bi se razstava zavoljo tih potov gotovo ne bi izplačala. Razstavam za živino priporočajo se na gorim Štajerskem: Murau, Neumarkt, Oberwölz, Oberzeiring, Judenburg, Knittelfeld, Leoben, Bruck, Kapfenberg, Affenz, Kindberg, Mürrzusschlag, Admont, Liezen, Rottenmann, Irnding Oeblarn, ker do tih krajev so dobra pota in večidel železnične postaje.

3. Naprava izgledne drenate v Kirchbachu se je poterdila.

4. Ker se je priporočalo posvetovati se o šoli, v kateri se dalje izobražijo učitelji v sadje- in vinoreji, sklenilo se je imeti za učitelje na Mariborski sadje- in vinorejni šoli vaje, ki terjajo pet tednov, ter se začnejo 1. avgusta tekočega leta. Učilo se bo s predavanjem in s praktičnim delom sadje- in vinoreja, napravljanje vina in znanost zemlje, in gnoja, zaznamovale se bodo živali, ki so škodljive sadje- in vinoreji in učila se bo naprava šolskih vertov. Podučevali bodo učitelji te šole, potovalen učitelj J. Hansel in gospod professor Alexander Mell. Za stroške te šole misli se dobiti deržavna podpora, ter prošje se e. k. poljedelsko ministerstvo, deželni odbor, in deželni šolski svet dovoliti, da se izvršijo te predloge.

6. Povzdigniti mlekarijo sklenilo se je nakupiti vseh povsod in orodja potrebnega za posnemanje mleka po Schwarzzevem narodu, rabiti te posode in to orodje pri mlekariskih kurzijah, kateri bi se napravljali vsako leto po deželi, vsakrat kje drugod; letos naj bi bil ta kurz na planini gornega Štajerja. Če pa to ne bi bilo mogoče, bo ta kurz v jeseni v Grottenhofu in v Gradcu kakor lansko leto.

7. Novovoljena ude centralnega odbora gospod doktor Ausserer in gospod A. Poseh stopila sta prvi v komitê za šole v daljo omiko in za vinorejo, sledni v komitê za živinorejo.

8. Ukaz e. k. poljedelskega ministerstva nannujoč vspeh posvetovanja proti terni uši vzel se je v nannanje.

9. Da bi se posvetovale nektre priporočene premeube družbenih pravil, vstanovil se je komitê obstoječ iz gospodov: Predsednikov namestnik Parhuber, namestniki svetovalce Stadler in direktor Werk.

Podružnična poročila.

Konjska podružnica. Predseja podružnična bila je 28. decembra 1882 in voljena sta bila gospoda Ladislav Posesek in Martin Grill zastopnika pri 59. občnem zboru. Obraznave tikale so načert posejkega

reda in predloge centralnega odbora o poboljšani občinske službe. Obe predloge bile ste dobro preučene in končno sprejete. Podružnica je sklenila prositi centralni odbor, da bi ji prodal po znižani ceni triero. Končno sprejelo se je 15 novih udov.

(Terbovlijska podružnica.) Pri seji 21. januarja 1883 naznanilo se je vse kar je došlo od zadne seje podružnici, nadalje poročilo računa in stanje podružnične blaginje. Volili so novega predsednika, ker je bil primoran dosedajni predsednik gospod Pongrac Eichelter odložit predsedništvo podružnice zavoljo svoje nove službe kot rudarski ravnatelj v Litiji. Predsednika volili so gospoda nadočitelja Karola Valentiniča, ki je bil tudi odločen z gospodom Planinškom za zastopnika podružnice pri 59. občnem zboru. Podružnica sklenila je naročiti se na časopis „Obstgarten“ in oddajati udom zastoj sadnih dreves in iz sadne drevesice v Hrastniku in Terbovljah. Gospod podučitelj Moritz v Hrastniku sprejet je bil ud kmetijske družbe.

Razne vesti.

(Patrijotična darila.) Predsednik štajerske kmetijske družbe gospod Maks vitez Washington podelil je za navdvojda Janezovo štifteno in za praznovanje 600 letnega vladovanja Habsburškega roda na Štajerskem za vsako petoto goldinarjev.

(Umerl) je vnovič ud kmetijske družbe, ki si je bil pridobil mnogo zalug s svojimi dopisi. Gospod Andrej Bruckmüller c. k. vladni svetovalec, profesor na živnozdravniški šoli, in učitelj na visoki šoli za obdelovanje zemlje na Dunaji umerl je 15. aprila t. l. po dolgi bolezni 60 let star. Bil je eden nar boljših učiteljev imenovanih šol, in njegovi učenci obdržali ga bodo v dobrem spominu. Tudi na literarnem polju je bil marljiv delavec, in bil je več let predsednikov namestnik Dunajske kmetijske družbe.

(Svet deršavnih železnic.) Čigar uda sta gospoda Julij Krepesch in profesor doktor Wilhelm iz Gradeca, zbral se je 26. aprila v svojo drugo sejo; posvetovanje o železničnih tarifah, ki se je začelo 27. marca 1882 končalo je 30. aprila t. l. svoje delovanje. O sklepih tega zbora bomo pozneje natančne poročali. —

(Razstava kuretnine na Dunaji.) Pervo avstrijsko kuretnino in pasjerejsko društvo napravi od 13. do 20. maja t. l. deveto internacionalno razstavo kuretnine v društveni hiši (v prateru) na Dunaji. Naznanila k ti razstavi jemlje se do 5. maja.

(Slezška vertna razstava.) V Liegnitz v Pruski Sleziji bo od 5. avgusta do 10. septembra t. l. v velikem vertu vertnarskega društva razstava vertnarskih reči zedinena s razstavo kmetijskih in gozdarskih mašin; k ti razstavi se dopuščajo tudi razstavlalci drugih reči.

(Živinski terg in mesnica v Gradecu.) Leta 1882 dognalo se je na grški goveji somenj, ki je vsak teden 15.406 volov, 1940 bikov, 12.977 krav in 2000 telet. Od tih izpeljalo se je deloma na Dunaj deloma na gorno Štajersko in na dolno Avstrijsko 1400 govodi. Novo vpeljani konjski somenji so se prav dobro izkazali. Uoganjalo se je od 150 do 400 konjev, kupci prišli so iz Dunaja, iz Ogerskega in iz Nemskega. Na terg za malo živino dognalo se je na prodaj 38.000 svinj, 28.000 telet in 3000 druge male živine. V mestni mesnici pobilo se je 20.200 veliko govodi, 1062 konjev in zakljalo 3264 telet in 1277 druge male živine. Pri živnozdravskih ogledih na mestnem živinskem tergu vzetih in danih konjederu je bilo 5 konjev, 8 govedin, 10 telet in 15 svinj.

(Pervo štajersko mlekarstvo) v Gradecu napravilo je začetek tega leta tudi na Dunaji (V. Matzleinsdorferstrasse 29) centralno zalogo, in prodaja tam štajersko planinsko mleko, smotenjo in sirovo maslo. Graška mlekarija imenovanega društva prodala je leta 1882 815.186 litrov mleka, liter po 7/2 krajcarjev. Mlek., ki so ga pripeljali udje pride 2286 litrov na vsak dan.

(Izvaževanje žita in moke Avstrijskega.) Izvaževanje žita iz Avstrijskega-Ogerskega se je pomnožilo od 7.299.247 meterskih centov od leta 1881 na 11.273.503 meterskih centov v letu 1882, izvaževanje moke od 1.221.821 na 1.783.853 metriških centov, izvaževanje sočiva od 525.196 na 570.944 centov. Vrednost izpeljanega žita in moke leta 1882 preseže vrednost od leta 1881 za 57 milijonov goldinarjev. —

(Šentjanževa reč?) Ta reč se hvali kakor kaj prav posebnega, in se prodaja po tem prav drago. Jaz pa sem poskusil nado navadno reč brez kacega posebnega namena s narboljšim vspehom. Po ječmenovi žetvi dal sem sejati reči mešane s ovsom in ječmenom, ter sem jo v jeseni dvakrat pokosil v kermo živini. Ko sem mislil kositi drugo spomlad za živino, vidil sem da reč tako lepo stoji, da se mi je zdelo škoda pokositi jo, ter sem jo pustil dozoreti. Akoravno bilo je neznano veliko plevela med žitom, ker njiva odločena, za pokosenje se ni opela, dala je ta reč mnogo dobrega žita.

Doktor Ipavic.

Štipendije na deželni poljedelski šole v Grottenhofu.

Na deželni poljedelski šoli v Grottenhofu pri Gradecu podelilo se bo začetek prihodnega šolskega leta to je od 1. oktobra 1883 več štipendij, ki iznačajo na leto deloma 120 goldinarjev deloma 100 goldinarjev. Kdor hoče prositi za tako šti-

pendijo mora biti, ko vstopi v to šolo, nar manj 16 let star, zdrav, neoženjen, mora imeti kove stavljene, in dobro obnašanje, ter znati mogo dobro vse predmete, ki se učijo v ljudskih šolah.

Prošnje za te štipendije oddati se morajo osebno ravnatelju deželne poljedelske šole (Landes-Ackerbauschule) zadnji do 31. julija 1883, in pridati se jim mora: Kerstni list, zdravniško spričevalo, da je prosilec popolnoma zdrav, in da ima stavljene kove, spričevala iz ljudskih šol, potrjenje od župana, da je dostalen na Stajersko, poročilo o njegovem zadržanju in o premoženju.

Komur se bo podelila taka štipendija, ta ne dobi denarja v roke, temveč skerbelo se mu bo za stanovanje in za hrano, in za učenje mu ne bo treba plačevati šolskega denarja.

Gradeč, 14. aprila 1883.

Od štaj. deželnega odbora.

Vrednost gnojenja travnikov.

Skoraj po vseh krajih se gleda veliko premalo na gojo travnikov. Vsako leto se kosi seno in otava po travnikih, vsako leto vzame se jim mnogo vredne tvarine, katero donaja zemlja, pa je malokdo misli na to, da zemlja tudi potrebuje nove hrane in redilne moči, katero oddaja od sebe leto na leto. Pregovor pravi: „Travnik je njivna mati.“ Njiva pak je nevhvaležen otrok, dobi vsako leto dovolj lepe hrane (gnoja), ki se je naredila iz kermne, katero donaja mati leto na leto, travniku pak se ne da nikoli ali prav redko nove hrane za vse svoje domske. Po tem se ni čuditi, če travniki donajajo leto na leto manj pridelkov, če hira detelja in druga dobra travna plemena po travnikih in na zadnje popolnoma zginejo, ter naredijo prostor travi, ki za kermo ni veliko vredna.

Kdor hoče ohraniti svoje travnike v dobrem stanju, kdor hoče da mu donajajo vsako leto veliko pridelka in dobrega pridelka v živinsko kermo mora jim nadomestiti tudi moč, katero zemlja odda z reditvijo rastlin, ta moč se pa da zemlji s pripravnim gnojem in z dovoljno mokroto.

Kar se tiče gnojenja travnikov, je v resnici večkrat težko misliti nanje, ker gnoja iz domačih hlevov ima kmetovalec večinoma komaj toliko, da svoje njive za potrebo pognoji. To pa je samo zato, ker se v prvo napravlja prečed njiv, in se pusti premalo zemlje za travnike, drugič pak se ne gleda na veliko reči pri gospodarstvu, ki bi dajale prav dobrega gnoja. Kolikokrat se je že povedalo, da se zgubi mnogo gnoja, če se ne gleda na gnojnico, in se ne porabi v napravo dobrega gnoja (kompost), če se ne porabi pepel in ce-tno blato v gnoj, in več takih reči. Ravno tak gnoj,

ki se dobi na imenovani način je travnikom nar bolj ugoden. — Kako dobro pa je gnojiti travnike, dokazale so več kot dvajsetletne skušnje na Angleskem. Po travnikih, kateri niso bili gnojeni, zginila je vsa detelja, in trava, ki ima vrednost za kermo, rasti začel je malo vreden plevel, mah, in celo praprot. Po gnojenih travnikih pak zginil je plevel in malo vredne travne sorte, trava pak, ki je narboljša za živinsko kermo, in detelja rasti ste da je bilo pravo veselje. Po gnojenih travnikih bilo je 20% detelje, po negnojenih pa komaj 10% detelje in take trave, ki ima kaj vrednosti za živinsko kermo.

Da bi se poboljšala živinoreja, ni mogoče dovolj svetovati kmetovalcem, naj bi opustili nepotrebne njive in jih napravili v travnike, potem dobijo dovolj gnoja za njive, ktere jim bodo donajale več pridelka ker so dobro gnojene, in ostalo jim bo še gnoja za travnike, toraj dobiček na vse strani, ker tudi travniki bodo potem donajali obilne kermne.

Snaženje hmeljskega polja.

Polje, kjer je nasajen hmelj, mora se prekopati vsakokrat naglo potem, ko so rastlinke privezane. Če je pa kdo pristiljen okopavati še drugokrat zavoljo mnogega plevela, ali pozneje ograbiti, mora dobro paziti, da pri okopavanju ne pride preveč biloz rastlin, ker, če hmelj začne cveteti, ne dobi hrane samo iz korenin, ktere poganja globoko v zemljo, temveč poganja mnogo poverinih koreninic, ktere mu donajajo mnogo hrane. Če se te poverine korenine poškodejo, postane hmelj rumen, in začne bolehati; bilo bi toraj boljše pozno okopavanje opustiti. Več let zaporedoma se ve da se to ne sme zgoditi, ker potem plevel vzame zemlji vso redilno moč. Ker hmelj poganja tudi postranske koreninice, ktere mu donajajo veliko redilne moči, svetovati bi bilo gnojiti celo polje, ne samo pri hmeljovih koreninah. —

Skušnja nas uči, da je hmelj postal rumen, ktereга smo okopavali začetek meseca julija, ker smo ravno imeli dovolj ljudi, in sicer je hmelj postal rumen hitro po okopavanju čez nekoliko dni. Nehali smo toraj okopavati, in na neokopanem kraju je hmelj zelen ostal. Mislili smo iz perva, da so bili škodljivi merčosi v travi, in so se po prekopavanju preseli na hmelj; ko smo pa natančne preiskali, vidili smo, da je hmelj orumenel samo zato, ker so mu bile postranske koreninice poškovane. Pri pridelku se nam sicer s tim ni napravilo veliko škode.